

Tidligt følelsesmæssigt skadet barn

Beskrivelse og opsamling af det pædagogiske arbejde omkring et tidligt følelsesmæssigt skadet barn i Børnehuset Lille Kolstrup

Beskrivelse og opsamling af det pædagogiske arbejde omkring et tidligt følelsesmæssigt skadet barn i Børnehuset Lille Kolstrup

Indhold

Forord side 1

Projektbeskrivelse:

Beskrivelse af baggrunden for projektet side 2

Pædagogiske udfordringer i samværet med Nicolaj side 4

Mål med projektet side 4

Handledel side 5

Metoder side 5

Organisering side 5

Gruppens sammensætning side 5

Opgaver og ansvar side 6

Tidsramme side 6

Teorierne omkring T.F. børn side 7

Nicolaj – hverdagen og pædagogik:

Nicolaj´ kompetencer side 12

Nicolaj´ fysiske og psykiske trivsel side 12

Kommunikation og støttesystem side 14

Når man leger med Nicolaj side 15

Neutrale voksne i samspillet med Nicolaj side 17

Eksempel på Nicolaj´ reaktion på for tætte relationer side 18

Fysioterapi side 19

Supervision side 19

Børnehavens værdigrundlag side 22

Dagsrytme for Nicolaj i børnehaven Bilag 1

Dagsrytme for Nicolaj i Rød gruppe – midlertidig bo foranstaltning Bilag 2

Nicolaj´ dagstavle Bilag

SMTTE model Bilag 4

Børnehavens værdigrundlag Bilag 5

Forord

Projektet ”Beskrivelse og opsamling af det pædagogiske arbejde omkring et T.F. barn i Børnehuset Lille Kolstrup” er blevet til, fordi vi i 2002 modtog en lille charmerende dreng på 4 år der ændrede den daglige praksis på gul stue. Mest af alt er projektet dog blevet til, fordi vi i Børnehuset Lille Kolstrup har gjort os erfaringer med nogle pædagogiske metoder, der har en positiv indvirkning på Nicolaj´ trivsel og udvikling.

Vort ønske er, at projektet udmunder i et materiale, der kan bruges af de personalegrupper, der fremover skal arbejde med Nicolaj. Vi håber, at dette materiale kan gøre fremtidige overgange og skift i Nicolaj´ liv mindst muligt belastende for ham.

Projektet er bygget op, så der startes med en fyldig gennemgang af den teori vi læner os opad i arbejdet med Nicolaj. Herefter kommer en grundig beskrivelse af hverdagen og pædagogikken i praksis, beskrivelsen er krydret med konkrete eksempler, der letter forståelsen af, hvad Nicolaj er for en dreng. Den travle læser kan vælge at springe teori delen over og gå direkte til beskrivelsen af hverdagen og pædagogikken. Vi vil dog anbefale, at man på et tidspunkt finder tid til at læse teori delen, da denne giver en vældig god forståelse af Nicolaj´ reaktionsmønstre.

Navnet er opdigtet.

Projektgruppen i børnehaven

Børnehuset Lille Kolstrup

Karen B. Jakobsen

Per Hansen

Kirsten Jensen

Helle Gram

Vil du vide mere om projektet:

Kontakt, Karen B. Jakobsen, institutionsleder Børnehuset Lille Kolstrup

Beskrivelse og opsamling af det pædagogiske arbejde omkring et T.F. barn
i Børnehuset Lille Kolstrup

1. Beskrivelse af baggrunden for projektet. Nicolaj's start i børnehaven.

Børnehuset Lille Kolstrup modtog i april 2002 en 4 årig dreng, som tidligere havde været i en almindelig daginstitution, dog med støttepædagog tilknyttet.

Nicolaj skulle starte i specialbørnehaven, da det viste sig, at han havde svært ved at fungere i en almindelig daginstitution.

Nicolaj var, trods sine kun 4 år, et meget velbeskrevet barn. Der fulgte pædagogiske, psykologiske og lægelige udtalelser med ham.

Nicolaj var beskrevet som et barn, der reagerer selvdestruktivt og aggressivt, han overfaldt de andre børn, havde behov for en voksen omkring sig hele tiden, blev let sur, gik let i panik, var ukritisk i sin kontaktmåde, brugte kun enkelte lyde til at kommunikere med, og lign. problematikker.

”Nicolaj er et barn med sociale, emotionelle, sproglige samt intellektuelle massive vanskeligheder” (citater fra pædagogisk udtalelse). Han var samtidig blevet beskrevet som et retarderet og tidlig følelsesmæssigt skadet barn, pga. massiv omsorgssvigt i spædbarnsalderen. Han bliver 16 mdr. gammel, stærkt underernæret, afleveret hos plejefamilien.

Om Nicolaj er født med en hjerneskade, eller den er kommet af mangel på omsorg og stimulering det første år, er svært at vurdere.

Man vurderede at han fremover ville have behov for megen forudsigelighed og struktur i et mindre miljø med kendte, tydelige og velstrukturerede voksne, som ville kunne guide og vejlede ham.

Samtidig vurderede man, at han kun ville kunne fungere i samvær med andre i grupper af højst 2 – 3 personer af gangen.

Nicolaj boede som nævnt hos en plejefamilie fra han var 14 mdr., og havde samtidig kontakt til sin biologiske mor og hendes samlever. Nicolaj var jævnligt i aflastning hos sine biologiske bedsteforældre, samtidig med at han jævnligt fik aflastningsophold på en af amtets institutioner.

Nicolaj startede her i børnehaven i en gruppe med 5 andre funktionshæmmede børn. Børn med autisme, et barn med erhvervet hjerneskade, et multihandicappet barn som dog var mobil. Børnene i gruppen var aktive børn, til dels med verbalt sprog.

De første måneder brugte Nicolaj tiden på at lære børnehaven at kende. Han var et "nemt" barn, der gerne ville imødekomme de forventninger der var fra både børn og voksne. Vi oplevede, at han profiterede af og trivedes i det nye miljø, hvorfor vi var overbevist om, at pædagogikken omkring ham var rigtig.

Efterfølgende begyndte vi at se en adfærdsændring hos Nicolaj. Han begyndte at spytte, bide, slå, skubbe, smide med ting, var meget let afledelig, både visuelt og auditivt, havde svært ved at overskue samvær med andre, det være sig ved måltiderne, på legepladsen, i legesituationer etc. Det blev for os mere tydeligt, at han var et følelsesmæssigt skadet barn, og at hans reaktioner og adfærdsmønstre var fuldstændig i tråd med teorien omkring dette.

Vi forsøgte flere ting, f.eks. begyndte han at spise alene med en voksen i en anden ende af rummet, havde pauseplads i et rum sammen med et andet barn, hele dagen blev organiseret anderledes omkring Nicolaj, da det viste sig, at han havde behov for at være i endnu mindre samvær med andre. Ofte valgte man, at tage ham ud af gruppen, da han ikke kunne "rumme" de andre børn. Vi oplevede samtidig, at han reagerede voldsomt på måden, man tiltalte ham og på benægtelser som "nej", "ikke", "færdig", "slut" og "stop". I en lang periode forsøgte vi at integrere ham i gruppen, men med den støtte som vi oplevede, han havde behov for. Denne integration blev aldrig optimal, så efter en tid måtte vi erkende, at hvis Nicolaj skulle have det bedste tilbud, skulle han permanent ud af gruppen sammen med kun en voksen ad gangen.

I august 2003 blev der etableret et separat rum til Nicolaj i børnehaven.

2. Pædagogiske udfordringer i samværet med Nicolaj.

- At Nicolaj har svært ved at indgå i sociale relationer
- Er let-afledelig
- At vi oplever at han ikke kan sortere de sanseindtryk han får
- At han umiddelbart giver udtryk af at forstå verbale henvendelser
- Misforståelser i kommunikationen
- At Nicolaj forsøger at være den styrende i alle sammenhænge
- At han gerne vil kommunikere men ikke magter dialogen
- Udsender signaler om hvad han gerne vil, men som han ikke magter
- At han har svært ved miljøskift
- At han har svært ved at klare forandringer
- Han har svært ved at klare personforandringer
- At han ikke kan finde ”ro”
- At han slår sig selv
- Hans reaktionsmønstre – spytter, bider, slår, sparker, skriger o.lign.
- Føler sig truet i tætte relationer – men er samtidig sårbar overfor svigt

3. Mål med projektet

- At få indsamlet viden vedr. Nicolaj
- At få metoderne beskrevet
- At få udarbejdet et materiale til brug for andre

4. Handle del

- Beskrive hans kompetencer
- Beskrive Nicolaj's støttesystem
- Beskrive pædagogikken som vi læner os op ad
- Lave en Nicolaj guide med anvisninger på hvordan man giver Nicolaj den bedste personstøtte
- Beskrive kommunikationen omkring Nicolaj
- Beskrive legesituationer
- Beskrive supervisionen både den eksterne og den interne
- Inddrage aflastningen (Rød) og bruge deres viden og erfaringer
- Beskrive neutrale relationer

5. Metoder

- Logbog
- Dagbog
- SMTTE modellen
- Video

6. Organisering

- Gruppen har ansvaret for fortsat at skrive logbog, samt beskrive de nævnte områder i handledelen
- Gruppen skal være et åbent forum, der til stadighed diskuterer erfaringer og reflekterer over disse

7. Gruppens sammensætning

- Gul gruppe – Helle(kontaktpædagog), Per og Kirsten. Karen deltager ad hoc

8. Opgaver og ansvar

- Helle er tovholder på projektet, har ansvar for at projektet udvikler sig og at aftaler indgås og dead-lines overholdes. Samt får indsamlet materiale.
- Helle og Karen opsamler og sammensætter det indsamlede materiale i projektet.

9. Tidsramme

- Projektet løber fra den 01-02-04 til den 31-07-04
- Der aftales projektmøde min. 1 gang pr. måned á ca. 2 timers varighed, samt evt. efter behov.
- Der afsættes det fornødne antal timer til projektet. Dette aftales løbende med Karen.

Teorierne omkring T.F. børn.

Da Nicolaj startede i børnehaven, var vi ud fra samtale med pædagogen i hans tidligere børnehave og de beskrivelser der fulgte med, klar over at han ville have behov for megen støtte, guidning og struktur i sin dag.

Vi oplevede meget hurtigt, at vi kunne hente megen støtte i de beskrivelser og teorier der var udarbejdet omkring ”tidlig følelsesmæssig/frustration skadede børn”. Især har vi hentet megen inspiration i cand. Psych. Niels Peter Rygårds materiale. Artikel om DAMP og T.F. børn af Inger-Lis Jepsen og et projekt fra internettet omkring ”Tidlig frustration”.

I det følgende har vi forsøgt at samle de teorier, som har været en inspiration, hjælp og støtte i samværet med Nicolaj.

Hvad er tidlig frustration?

Hos T.F. børn er det spædbarnet, der søger kommunikationen, men ikke modtager den. Derfor opgiver barnet og reagerer med tilbagetrækning. Børn har brug for omsorg fra den spæde start. Omsorgen er til at begynde med meget behovsorienteret, men omsorgen udvikler sig hurtigt til udveksling i tætte menneskelige relationer. Omsorgen bliver grundlaget for, at barnet får værdier og normer, fordi omsorgen skaber forbillede for aktiviteter og indre forestillinger. Disse normer og værdier er nødvendige for senere at udvikle relationer og fælles værdier med andre mennesker. Det er også det manglende forbillede, der får de tidlig følelsesmæssige skadede børn til at mangle trangen til at udforske.

Spædbarnet har brug for en sikker base og et menneskeligt forbillede for, hvordan man indgår i personlig kontakt og samarbejde i enkle udforskningssituationer. Legen med de objekter, der udforskes, fører til forståelse af brugen af dem, og kommunikationen om hvordan de bruges, som igen fører til viden. Mangler denne udvikling, vil det være svært for barnet at vise interesse, motivation og nysgerrighed i senere udforskning af omgivelser og læring.

Det tidligere frustrerede barn er bl.a. kendetegnende ved, at det ikke kan have dybere følelsesmæssig tilknytning, ikke udvikler social bevidsthed, bliver sårbar og ophidses i kontakt med andre. Dette kan der være mange grunde til, og begrebet ”tidlig frustration” (T.F.) er således snarere en beskrivelse af børn med en bestemt psyke og adfærd, end det er en klar teoretisk helhed med velafgrænsede årsager.

T.F. barnet har ikke haft en normal udvikling i løbet af de første to leveår – ofte heller ikke i fostertilstanden. Dette medfører en personlighedsmæssig fejludvikling/en ujævn udviklingsprofil. Et T.F. barns adfærd kan først og fremmest karakteriseres ved mangel på evne til at organisere sansning, overvejelse og handling. Barnet kan være meget aktivt, men har samtidig svært ved at rette aktiviteten mod et mål. Målet bestemmes i høj grad af barnets tilfældige impulser og øjeblikkelige behov. Evnen til at drage erfaringer er svækket og befinder sig på et meget tidligt udviklingsstade.

T.F. børns forhold til omgivelserne og familien:

Familiære træk:

1. Moderen har været udsat for deprivation, vanrøgt eller misbrug som barn.

2. Mor bor alene eller med skiftende partnere. Har et overfladisk og kortvarigt kontaktmønster. Har tendens til skintilpasning eller varig konflikt med omgivelserne.
3. Familiære dispositioner, som karakterafvigelser, skizofreni, epilepsi, alkohol- eller stofmisbrug.
4. Familien flytter ofte. Rollefordelingen er udifferentieret med uklare grænser, eller stærkt stereotype og rigide.
5. Moderen er ude af stand til at opretholde uafbrudt kontakt/voksenrolle overfor barnet. Pasning i spædbarnsalder ved mange forskellige personer. Mangel på dagsrytme i pasning.

Organiske forhold:

1. Moderen misbruger og/eller underernæret under graviditet.
2. Lav fødselsvægt, præmatur fødsel, mange fødselskomplikationer.
3. Hyppige hospitalsindlæggelser og/eller sygdom efter fødsel op til 3 år. Især epilepsi, meningitis, hyppige og voldsomme mellemørebetændelse.
4. Sansemotorisk udviklingshæmning/fejludvikling.

Omkring barnets selvopfattelse:

- Storhedsfantasier (vekslende med afmagt/blokering)
- Uudviklet kropsbillede – kan ikke tolke stimuli indefra, sult, spænding, kulde, etc.
- Er meget optaget af stimuli udefra – let distraherbar, forsvarspræget.
- Ubalance mellem impuls og hæmning – er impulsstyret, kun kortvarig skam
- Primitive behov – generel ”sult” efter alt og alle, tager ting etc.
- Tænker og føler nu og her – upåvirket af fortid/fremtid

I børnegruppen:

- Orienterer sig kun efter magtforhold – underkastelse contra dominans
- Vil selv lave reglerne, vil kontrollere andre børn, voksne og miljøet
- Har paranoide tendenser – føler sig forfulgt
- Kan evt. regler og normer, men kan ikke praktisere dem.
- Vil diskutere ethvert krav
- Ser ikke sig selv som en del af en gruppe
- Gruppen fungerer kun med voksenstyring.

Pædagogens oplevelse:

- Barnet vælger rolle efter situationen – har ingen identitet, kan imitere alle roller
- Barnet kan ikke se sig selv som årsag – andre er skyld i det!!
- Handling styrer sprog – normalt vil dette ændres i 3 – års alderen
- Samme adfærd over for kendte/ ukendte og ting
- Ingen separationsangst/fremmedangst/generthed o.l.
- Reagerer voldsomt på ustrukturerede, demokratiske situationer
- Fungerer markant bedre alene med en voksen
- Håndterer alle situationer ud fra et primitivt grundmønster – slår, spytter etc.
- Ophidselse – glæde, vrede – fører til raseriudbrud
- Tillid og fremgang fører til tillidsbrud

Ved indlæring/stimulering:

- Kan kun opleve, men drager ikke erfaring til næste gang
- Lærer let udenad, men kan ikke omstrukturere. Viden overføres ikke til nye situationer

- Ser forskelle, har svært ved at se ligheder
- Tænker absolut og konkret – ikke relativt og abstrakt
- Kort opmærksomhedsspændvidde
- Undgår gentagelse/ rutine, opsøger spænding/udfordring/lyst.
- Ukritisk over eget arbejde, mangler skyld, skam, eftertanke og anden selvsvurdering
- Mangler længere personlig motivation

T.F. børn udvikler en trang til at være uafhængige af andre, så er der nemlig ingen fare for svigt. Tidlig frustration (snyde, narre, spænde ben for) får disse børn til at tage magten og gøre, som det passer dem, netop for at være uafhængig af andre. De kan føle sig direkte truet i tætte menneskelige relationer og er samtidig særdeles sårbar over for at føle sig afvist. De har en stor sensitivitet over for det nonverbale sprogs mindre kontrollerede udtryk. Mange af disse børn har været så afhængige af forældres eller andre omsorgspersoners stemningssvingninger, at de har lært at læse det usagte, og de kan reagere præcist på aldrig formulerede bedømmelser enten ved at afbryde kontakten eller ved at gå ind i en verbal magtkamp.

Pædagogikken:

Som udgangspunkt skal der altid tages udgangspunkt i det enkelte barn, da man heller ikke hos T.F. børn kan "indplacere" dem i en metode. Der tegner sig alligevel en generel pædagogisk metode, som er værdifuld for denne gruppe børn.

Overordnet har T.F. børn behov for:

- Ydre struktur – beskrives senere under "miljøterapi"
- Faste rutiner – hver dag ens
- Tydeligt skema
- Alle aktiviteter begynder med noget kendt
- Faste pladser
- Korte arbejdsperioder
- Korte hvilepauser med fast indhold
- I miljøet skal der tages hensyn til evt. beskyttelse imod stimuli
- Få kendte voksne, der tager ansvar og er tydelig i deres kommunikation.
- Voksne der bruger rolig og sikker stemmeføring
- Konkret hjælp og positiv feed-back (ikke kritik, moral og appel)

T.F. børn kan mangle motivation, naturlig udforskning, nysgerrighed og interesse. De kan have svært ved at danne sig overblik og se målet med deres handlinger.

Børnene søger ofte konflikter og magtkampe for at beskytte sig selv imod kontakt, og den skuffelse det kan medføre. De er meget sensitive over for det udtalte.

Pædagogiske handleanvisninger virker generelt ikke, da børnene ved, hvad deres handlinger og reaktioner kan medføre. De har lettere ved at modtage gode råd, når der ikke samtales direkte til dem, men mellem andre, der kommenterer og forstår det tidlige følelsesmæssige skadede barns adfærd. Når børnene på denne måde oplever, at der bliver lyttet til dem og erfarer, at behov kan opfyldes, smerte kan afhjælpes osv., tør de ændre adfærd, når de bliver vejledt.

Et trygt og stimulerende miljø kan således hjælpe nogle af disse børn med at udvikle sig positivt.

”Miljøet”

Et afgrænset, overskueligt og forudsigeligt miljø, er vigtigt for et T.F. barn.

Det er vigtigt at vi overvejer, hvor vores miljø kan tilpasses et tidlig følelsesmæssigt skadet barn.

Den ydre struktur – miljøet – skal kunne fungere, da barnet ingen indre struktur har.

Følgende 9 spørgsmål er brugbare, når vi skal indrette miljøet omkring et T.F. barn.

1. Hvor mange personer skal barnet have kontakt med hver dag? Kan antallet reduceres, er det den/de mest egnede som har kontakten? Hvem er hovedansvarlig dagen igennem?
2. Hvor stor er evt. grupper, barnet skal være med i? Grupper over 6 er uegnede.
3. Giver vi tilstrækkelige enkle, overskuelige og ensartede krav om adfærd? (Nuancerne er svære at klare, derfor altid klare meldinger)
4. I hvor høj grad skal barnet selv løse konflikter uden voksen hjælp? Kan voksen styring evt. øges?
5. Hvor forudsigelig og ritualiseret er hverdagens forskellige aktiviteter (spisning, leg, pauser, aflevering, afhentning). Sørger vi for at overholde aftaler/fastholde dem?
6. Er der mange lokaleskift/personskift i løbet af dagen? Husk at alle skift i baggrund er konfliktskabende, og skal indrammes af et ”skifteritual” (”nu går vi fra A til B)
7. Hvad gør vi ved vores afmagt? Hvor bliver den evt.: til vrede (mod barn/forældre/kolleger/konsulenter)? Hvordan kan vi tage dette op indbyrdes? Med andre udefra? Hvilke krisereaktioner ser vi hos den enkelte og gruppen?
8. Er vores forventning om udvikling hos barnet passende/ for store (kan føre til udbrændthed) for små?
9. Hvad er så realistiske konkrete mål at arbejde med?

I samværet med T.F. børn er der udarbejdet 10 bud, som kan være meget vigtige at forholde sig til. Både for at skabe så gode rammer som muligt både for barnet såvel som for den voksne.

1. *Alt ansvar er dit, når I er sammen.*

Når I ikke er sammen, kan du ikke være ansvarlig. Når I er sammen, er du ”den voksne” med ansvaret for barnet. Du giver/begrænser, er ”forældre”.

2. *Ydre struktur erstatter indre.*

”Miljøterapi” betyder, at barnet fungerer mere struktureret, når omgivelserne er strukturerede, rolige, forudsigelige og enkle. Du og det fysiske miljø skal være rolige, etc.. Sæt rammer og rutiner.

3. *Planlæg hverdagen i detaljer.*

”Fritid” er lig med konflikter. Dagen består af korte, styrede aktiviteter med korte pauser imellem. Tag udgangspunkt i en normal hverdag. Planlæg timen, dagen, ugen, måneden, året.

4. *Vær konkret og synlig.*

Undlad ironi og det ”underforståede”. Vær tydelig og fast i kropssproget. Udtal dig enkelt (ja/nej) og træf valg i høj grad, hvis barnet ikke selv kan vælge fornuftigt.

5. *Glem fortiden, brug nutid og fremtid.*

Når noget er gået galt for barnet, så lær barnet et ritual for denne type situation. Eller gør ”snoren” kortere, følg tæt. Lær barnet at planlægge handling og følg op ved at gå med.

6. *Gør hvad du siger – sig, hvad du gør.*

Sig aldrig noget, du ikke er sikker på at kunne gennemføre. Hvis du har sagt noget, så gør det. Vær troværdig og vedholdende. Du er den første troværdige voksne i barnets liv.....

7. *Brug kollegaerne.*

Pas på du ikke isolerer dig eller bliver ”overansvarlig”.

Brug kollegaer til støtte/læsse af. Overtag aldrig en konflikt, men støt den anden i at gøre den færdig. Hent hjælp og tal med andre.

8. *Klap hesten!*

Sæt ikke forventningerne til resultater for højt. T.F børn har meget svært ved at lære. Lær dem at fungere som dem, de er. Har du gjort det godt i dag, er det fint. Så gør det godt – i dag.

9. *Hold afstand.*

T.F. børn har svært ved at tage, at du går for tæt på deres følelser. Vær venlig, begrund med regler. Forstå uden at lade dig trække væk fra dig selv.

10. *Arbejdet er her og nu.*

T.F. børn reagerer ud fra øjeblikket, ikke i går eller i morgen. Stil krav og læg en belønning (klap, aktivitet, mad) lige efter kravet.

Nicolaj – hverdagen og pædagogik

Nicolaj´ kompetencer

Nicolaj er en spinkel, men velproportioneret dreng. Han er meget charmerende og energisk. Han udstråler fysisk sundhed, og er sjældent syg. Nicolaj kommer, som oftest, glad i børnehaven om morgenen. Han smiler og råber glad ”godmorgen” til dem, han møder på sin vej. Nicolaj nævner både personale og børn ved navn, når han hilser på dem.

Nicolaj elsker aktiviteter, hvor han kan komme til at bruge kroppen, især er aktiviteter på legepladsen i høj kurs. Han er meget dygtig til at manøvrere både moon-cars og cykler, og han eksperimenterer meget med at bakke, køre slalom, køre over ting og ikke mindst, at køre stærkt. Finmotorisk er han dygtig til f.eks. at trække perler på snor og skrue skruer i og ud. Han har en fantastisk god fantasi, og kan bruge den konstruktivt i mange af de lege, vi leger sammen. Han er en meget nysgerrig dreng der tiltrækkes af alle former for mekanik og maskiner. Nicolaj er yderst lærenem og skal ofte kun se ting en enkelt gang for at kunne gentage det, f.eks. hvordan man starter en maskine, hælder benzin på plæneklipperen, åbner hængsler og låse m.m. Nicolaj er meget visuel og har helt styr på, hvad PCS symbolerne betyder. Billeder, fotos og nye symboler lærer han lynhurtigt betydningen af.

Nicolaj´ fysiske og psykiske trivsel

Nicolaj har en god appetit, men bliver han forstyrret, lige inden eller under måltidet, kan han ikke finde ro til at spise maden. Nicolaj forstyrres af ukendte lyde, megen snak, personer, der er på besøg i institutionen, eller hvis andre børn græder eller skrider højt og lign. Vi oplever dog også at Nicolaj i perioder fravælger mad og drikke, også selv om der umiddelbart ikke er noget der forstyrrer ham. I disse perioder oplever vi ham ofte også som værende både psykisk og motorisk urolig. Nicolaj har ofte diarré. Vi oplever, at diarré ofte forårsages af søde sager f.eks. saft, kiks og slik, men også selv om han ikke spiser søde sager, har han ofte diarré. Når han ”udsættes” for noget nyt, f.eks. brud på strukturen, vikarer, nyt personale, nye børn, krav han ikke kan honorere m.m., får han en meget voldsom diarré. Vi tolker ofte denne voldsomme diarré som et symptom på stress. Samtidig med at han reagerer med diarré i alle ukendte og utrygge situationer, er det også meget karakteristisk for

Nicolaj at reagere ved at virke meget imødekomende og lidt forsigtig og stille. Efter ca. 2 til 3 måneder begynder han at reagere mere udadrettet og voldsomt på ændringer i hans hverdag.

Vi oplever Nicolaj som en dreng der har meget svært ved at ”mærke sig selv”, dvs. han har problemer med at føle sult, tørst, kulde, varme og smerte. I løbet af det forgangne år er han blevet bedre til at registrere disse forskellige tilstande f. eks er han blevet i stand til at mærke kulde. Når vi er ude at gå tur i frostvejr er han begyndt selv at bede om at få handsker på. Ligeledes er han blevet bedre til at mærke og håndtere smerte. Når Nicolaj i dag slår sig, bliver han meget gal og råber højt, samtidig med at han peger på stedet hvor han har slået sig og råber ”av, dum”. Vi har før oplevet, at han reagerede på smerte ved at trække sig ind i sig selv og gemme sig, f.eks. klemte han sine fingre i døren, han puttede straks hånden ned i lommen og krøb sammen i det fjerneste hjørne af lokalet. Vi kunne ikke få lov til at se hånden eller hjælpe ham, han sagde ”nej” og ”ikke ondt mere”.

Nicolaj har svært ved at være alene. Når vi går ud af rummet og forlader Nicolaj, for f.eks. at hente mælk i køkkenet, kigger han ud gennem døren efter os, eller han løber efter os, eller løber ind til en anden voksen, som han lige får øje på. Han kan til tider klare at lege alene på legepladsen helt uden, at der er voksne til stede. Dette er dog kun muligt, hvis der ikke er andre børn på legepladsen, som kan forstyrre hans leg. Inden døre kan han også, til tider, lege alene med puder, tæpper, en bil eller lignende, men her skal den voksne være lige i nærheden, og helst skal Nicolaj kunne se den voksne. Fritid er for Nicolaj lig med konflikt. Han har dog, som alle andre børn og voksne, brug for pauser i aktiviteterne i løbet af dagen. Han har meget svært ved, af sig selv, at finde ro til at holde en pause. Vi har erfaret, at han slapper fuldstændigt af - både psykisk og fysisk, når vi går tur med ham i skoven, hvor han sidder i en stor babyjogger. Når vi efter en gå tur vender tilbage til børnehaven, oplever vi, at Nicolaj er mere afslappet og klar til at lave nye aktiviteter. Som alternativ til gå ture kan en cykeltur på tandem cykel have samme effekt som en gå tur.

Kommunikation og støttesystem

Kommunikationen med Nicolaj er, som hos alle andre børn, noget meget centralt i hverdagen.

Vi oplever ofte, at der opstår misforståelser i kommunikationen med Nicolaj.

Nicolaj kommunikerer via det verbale sprog, lidt tegn til tale og PCS symboler. Han kommunikerer primært via det verbale sprog, hans udtale er noget utydelig. Nogle ord udtaler han meget tydeligt, mens andre ord og sætninger er svært forståelige. Vi oplever, at hans impressive sprog er større end det expressive. Han giver udtryk for, at han forstår, hvad vi siger til ham, men ofte har vi svært ved at forstå, hvad han vil fortælle os. Hans store styrke, i forhold til det verbale sprog, er hans vedholdenhed, når han forsøger at forklare os, hvad han vil sige. Han siger ordet, og vi gentager, hvad vi tror han siger, han siger nej og prøver igen og igen. Når vi endelig gætter rigtigt, bliver han utroligt glad, og så kan vi fortsætte. Nicolaj forstår mange tegn, men bruger ikke selv ret mange tegn i hverdagen. Vi har, til tider, oplevet, at han bruger tegn, hvis han fornemmer, at vi ikke forstår, hvad han vil.

Nicolaj har en støttetavle med PCS symboler. Han er meget visuel og har helt styr på, hvad PCS symbolerne betyder. Nicolaj bliver orienteret om dagens aktiviteter, og hvem han skal udfører dem sammen med via et PCS kort og et foto af det pågældende personale. Der er hele tiden omkring 3 PCS symboler på tavlen, så Nicolaj kan følge med i, hvad der skal ske efter hver aktivitet. (Bilag 3) Før hver aktivitet peger den voksne på tavlen og siger f.eks.: ”Nicolaj og Helle skal lege på legepladsen”. Når aktiviteten er slut, går den voksne sammen med Nicolaj til tavlen. Den voksne tager skiltet med legepladsen ned, peger på det næste skilt og siger f.eks.: ”Nu skal vi ud at gå en tur”. Der henvises til tavlen mange gange i løbet af dagen, og man fortæller gentagne gange, hvad det er for aktiviteter, der er på programmet. Nicolaj er som nævnt meget visuel og lærer hurtigt, hvad symboler og fotos betyder. Ved at henvise til tavlen i alle situationer fjerner vi det direkte krav fra den voksne til Nicolaj – det er tavlen der bestemmer, hvad vi skal lave. Når vi sætter skilte på Nicolaj’ tavle, oplever vi ofte, at Nicolaj kommenterer det vi sætter på tavlen. Han siger f.eks. ”nej, ikke lege legepladsen” eller ”nej, ikke Helle, dag. Per!”. Vi ser dette som et udtryk for Nicolaj behov for selv at lave regler og kontrollere både voksne og miljøet. Efterkommer vi hans ønsker om at ændre på aktiviteter, eller hvem han skal lege med, bliver han voldsomt utryg og urolig.

Vi oplever, at Nicolaj har meget svært ved at klare for meget og ukonkret snak fra de voksne.

Vi oplever at for meget snak gør Nicolaj usikker og forvirret.

Når man er sammen med ham er det vigtigt, at man kun siger det, der er nødvendigt for at guide ham igennem dagen og aktiviteterne. Hvis man f.eks. er på en gå tur sammen med Nicolaj, og man små-snakker på turen, vil Nicolaj ofte opfange enkelte ord og bruge disse ord til at starte en diskussion med den voksne. Disse diskussioner ender ofte i konflikt og med magtkampe.

Nicolaj er meget dygtig til at aflæse enhver form for nonverbal kommunikation. Han er ekstremt opmærksom på kropssprog, ansigtsmimik m.m. hos den eller de personer, han er sammen med. Han studerer os indgående fra top til tå, når vi f.eks. leger med ham eller i spisesituationer. Har man haft en dårlig morgen, eller været i en eller anden form for konflikt, er træt eller ”slidt” vil Nicolaj aflæse dette og bliver usikker. Vi ser ofte, at dette resulterer i, at han forsøger at tage magten og styringen og dermed ofte får startet en konflikt. Vi oplever ofte, at et personaleskift er en god og værdig måde at få Nicolaj ud af en konfliktfyldt situation. Vi formoder, at personaleskift virker positivt, fordi Nicolaj så tydeligt aflæser vores kropssprog, og når han fornemmer, at vi bliver anspændte eller vrede, resulterer det i usikkerhed hos ham, og dermed yderligere konflikt.

Når man leger med Nicolaj

Nicolaj’ dag er yderst struktureret, og dagene ligner hinanden (Bilag 1 & 2). Vi fornemmer klart, at han profiterer af denne struktur, og at de faste rutiner giver ham tryghed. Dette behov for rutiner og genkendelighed ser vi også afspejlet i de lege og aktiviteter, vi laver sammen med Nicolaj.

Vi oplever Nicolaj som en dreng, der kan lide at lege både ude på legepladsen og inde i børnehaven. På legepladsen kører han bl.a. på cykel, mooncar og leger i sandkassen. Inden døre leger vi ofte forskellige fantasilege. En typisk leg kunne være, at den voksne er en kioskejer, og Nicolaj er den som har penge med og køber en is. I de legesituationer hvor Nicolaj har overskuddet, ser vi ham netop være meget fantasifuld og koncentreret omkring det han netop er i gang med. Stemningen i legen kan dog hurtigt ændre sig, og det er her man hurtigt mærker at Nicolaj er en tidlig frustreret dreng. Vi formoder, at Nicolaj er glad for og god til at lege fantasilege, fordi disse lege ikke stiller

de samme krav som de mere konkrete og fysiske lege. Når Nicolaj f.eks. leger med biler el. lign., oplever vi, at han pludselig midt i legen virker som om, han bliver forstyrret af legesagerne, og han reagerer ved at smide med tingene, hvis muligt smider han dem gerne i skraldespanden eller ud af vinduet.

Nicolaj har brug for, at vi som voksne er ”vejvisere” for ham og er dem som strukturerer og organiserer legen inden for rammer der bygger på gentagelser og rutiner. I den forbindelse ligger der en dobbelthet, da Nicolaj har oplevet et massivt omsorgssvigt og derfor søger at kontrollere og styre miljøet omkring sig inklusiv den voksne, en opgave han reelt ikke magter. Det er specielt i disse situationer vi ser Nicolaj blive meget ophidset og reagere meget udadrettet. Her er dialogen ikke et redskab, Nicolaj kan bruge til ret meget, det er nærmere den voksne der gennem handlinger skal vise ham vejen.

Som tidligere nævnt har Nicolaj meget fantasi og stor lyst til at lege. Legene bærer dog præg af hans vanskeligheder med at håndtere tæt kontakt til andre mennesker. Ofte leger vi parallelle, hvor der ikke opstår den helt tætte følelsesmæssige kontakt. Det kan vores leg i sandkassen illustrere. Nicolaj leger oftest i den ene ende af sandkassen og den voksne i den anden ende. Nicolaj har sin skovl, og den voksne sin skovl, og så leger man ved siden af hinanden.

Netop den tætte følelsesmæssige kontakt eller den tætte relation er meget central at have i baghovedet når man skal forsøge at give Nicolaj en god personstøtte. Vi har på gul gruppe oplevet det som vigtigt at være yderst bevidst om at undgå en for dyb relation til Nicolaj men i stedet have en mere neutral kontakt, som han i højere grad magter. Vi har specielt været inde og se på, hvordan man kunne lette overgangene mellem aktiviteterne for at mindske konflikterne. Det som bl.a. har fungeret godt har været at benytte konkurrence elementet f.eks. ”Hvem kommer først ud på toilettet”? eller ”Hvem kommer hurtigst ud på legepladsen”?

Indirekte kommunikation med Nicolaj kan også være en metode til at hjælpe ham i de situationer, der er svære for ham. Et eksempel på indirekte kommunikation med Nicolaj kan være i en situation, hvor Nicolaj skal til bordet for at spise. Han kan ikke rigtigt finde ro til at sætte sig på stolen, den voksne lader som om man tager en telefon og ringer til en anden voksen. Den voksne siger f.eks. ” Hej, ja, jeg sidder lige her sammen med Nicolaj. Ja vi skal lige til at spise. Nej, jeg tror ikke Nicolaj er sulten, nej han vil hellere sidde lidt på madrassen, imens jeg spiser”. Idet der bliver sagt ”jeg tror ikke Nicolaj er sulten” reagerer Nicolaj ved at sige ” ja, sidder bare her”. I denne

situation har man igennem den indirekte kommunikation hjulpet Nicolaj til, at det er ok ikke at være sulten, og han kan fortsætte sit dagsprogram uden konflikt.

Et andet eksempel på at det kan være en fordel ikke at henvende sig direkte til Nicolaj, har vi oplevet ved et tilfælde hvor Nicolaj blev syg og fik nældefeber. Han var meget påvirket af kløe og ubehag og kunne ikke forholde sig til, hvad der var galt med ham, han reagerede med uro og voldsom adfærd. Én pædagog hjælper Nicolaj med at få en ren ble, en anden pædagog kommer til og begynder at tale om Nicolaj henvendt til kollegaen. Der bliver sagt ting som ”hold da op hvor har Nicolaj mange knopper, det må da klø”, ”Ja jeg kan godt forstå han er ked af det”, ” det er sørme ikke sjovt når det sådan klør på kroppen”. Under denne samtale kommer Nicolaj med udbrud som ”ja”, ”av” og ”klør”. Herefter var han mere rolig, og det var ok at snakke om, at Nicolaj havde det dårligt.

Alt i alt drejer det sig også om, at den voksne for så vidt muligt forsøger at være et skridt foran Nicolaj, så man kan agere hensigtsmæssig i en given krævende situation, der hurtigt kan opstå.

Neutrale voksne i samspelet med Nicolaj.

Vores erfaringer med Nicolaj har vist, at han i høj grad har brug for at være sammen med voksne, der formår at fremstå som neutrale.

Teorien beskriver en neutral voksen som en person, der kun siger det nødvendige, ingen fyldord, har neutral toneleje, ikke giver for mange nonverbale signaler, giver kort eller ingen øjenkontakt, er mimikfattig og som er tydelig.

Det vi i praksis arbejder meget med er, at fremstå som tydelige voksne. Voksne som viser ham vejen gennem handling og et konkret verbalt sprog uden fyldord. Voksne som ikke udviser usikkerhed i samværet med ham, og som er i stand til at udøve en høj grad af selvkontrol og selvcensur. Vi oplever, at ved at være mere neutrale i vores fremtoning overfor Nicolaj får han mere ro til at fokusere på selve opgaven i stedet for kontakten til den voksne. Et eksempel kunne være i spisesituationer med Nicolaj, hvor han sidder for bordenden, og den voksne sidder på langsiden af bordet og med ryggen til Nicolaj og spiser. På den måde får Nicolaj mere ro til at spise, end hvis han samtidig med spisningen skulle forholde sig til øjenkontakten med den voksne. Et andet

eksempel er når vi går ture med ham i runneren. Her oplever vi Nicolaj slappe mere af, når han ikke bliver talt til, altså at man som voksen i så høj grad som muligt forsøger at mindske stimuli overfor ham.

Erfaringsmæssigt ved vi, at Nicolaj har svært ved at klare kravssituationer og alle skift i miljø eller aktivitet. I disse situationer er det især vigtigt at fremstå som tydelig og neutral med fokus på opgaven og ikke på relationen, evt. kan indirekte kommunikation benyttes, og man kan henvise til støtte tavlen.

Eksempel på Nicolaj´ reaktion på for tætte relationer.

I sommeren 2003 havde én af personalet fra gul gruppe nogle gode oplevelser med at give Nicolaj massage. Nicolaj ville gerne samarbejde, og lå helt stille i forløbet. Han fik massage ud fra principperne for ”babymassage”. Der var stille, afslappende musik i rummet. Nicolaj beholdt tøjet på. Der blev ikke anvendt olie eller særlige dufte.

Han blev først masseret på maven, hvert ben for sig og endelig armene. Herefter vendte han sig på opfordring, og fik massage på ryggen. Afslutningsvis fik han massage i ansigt og i hovedbunden. Nicolaj fulgte hele tiden personalet opmærksomt med øjnene. Personalet tog ikke øjenkontakt med ham, men så i stedet på hendes egne hænder. Der blev ikke talt sammen i forløbet.

Da han efter nogle uger kendte forløbet og rytmen, kom der en del kraftige reaktioner og modstand fra ham mod at fortsætte det, personalet oplevede som et godt samvær.

Personalet oplevede, at han protesterede mod samværet, at det var for rart – for ”tæt”, og at det kom bag på ham. Under alle omstændigheder havde vi oplevelsen af, at han lagde afstand til den pågældende kollega og til tider også reagerede langt kraftigere mod denne kollega end mod andet personale. Vi vurderer, at det har været en grænseoverskridende oplevelse for ham, og han har givetvis følt sig truet i den meget tætte relation. Sansestimulationen har evt. også været for kraftig for ham. I starten var det en ukendt situation for ham, og muligvis derfor ”turde” han ikke reagere mod den voksne og det at deltage i aktiviteten, efterhånden som forløbet i aktiviteten bliver kendt for ham begynder han at reagere mod både aktiviteten og den voksne.

Fysioterapi.

Nicolaj går til fysioterapi 2 gange om ugen af 20 – 30 min. varighed.

Nicolaj er meget glad for at komme i gymnastikrummet sammen med fysioterapeuten, hvor alle aktiviteterne er meget lystbetonede i f. t. Nicolaj.

Nicolaj oplever ikke gymnastik som en kravssituation, da aktiviteten varieres efter, hvad han magter og har lyst til den pågældende dag. I mange situationer fanger terapeuten hans initiativer og udfordrer ham ud fra dette.

Der er stor forskel på hvor koncentreret og interesseret Nicolaj er fra gang til gang, samt fra aktivitet til aktivitet. Han er i perioder i stand til at fastholde koncentrationen om én aktivitet med variationer, i den tid han er til gymnastik.

Andre gange er det nødvendigt, at terapeuten hurtigt ændrer aktivitet, så Nicolaj ikke begynder at overtage styringen.

Det er vigtigt, at Nicolaj ikke oplever ændringen som et resultat af hans begyndende styring, men som en ny aktivitet, som terapeuten finder på.

I fysioterapien oplever Nicolaj ikke den tætte relation til fysioterapeuten, da han kun har Nicolaj ca. 2 x i ugen. Samtidig får Nicolaj lov at være uafhængig af relationen, som kun strækker sig over 20 – 30 min. højst 2 gange i ugen. Dette betyder, at han ikke oplever, at der kan være fare for svigt. Situationen er samtidig en meget lystbetonet aktivitet, og en aktivitet han er god til, hvor der stilles minimum af krav i længere tid ad gangen. Derfor opleves det sjældent, at Nicolaj bliver sur, spytter eller kaster med ting, så situationen ender i en konflikt.

Det som fysioterapeuten har haft stor succes med, er at komme ”i øjenhøjde” med Nicolaj, hvor han fornemmer at ”voksen – barn” relationen udvisket.

Supervision

Når man er sammen med Nicolaj er det meget intenst. Vi har oplevet det som nødvendigt både at tale internt med hinanden og eksternt med en psykolog om de oplevelser, vi hver især har og har haft i arbejdet med Nicolaj.

På stuen har vi forsøgt at opbygge et forum, hvor vi bruger hinanden som sparringspartnere, og hvor det er legalt at give udtryk for oplevelser man har haft besværligheder ved at takle, men samtidig også give brugbar erfaring videre til ens kolleger. Denne refleksion over det pædagogiske arbejde har bl.a. også medført, at vi synes det har været nemmere at finde frem til den pædagogik, vi oplever fungerer bedst i forhold til Nicolaj. Vi har dog også måttet erfare, at den ene pædagogs erfaringer ikke altid kan bruges af den anden. Det, der fungerer godt den ene dag, fungerer ikke altid godt dagen efter.

Selvom vi har fået god erfaring med at bruge hinanden som beskrevet ovenfor, så følte vi på et tidspunkt at det var nødvendigt at få nogle personlige ”værktøjer” til bedre at kunne magte arbejdet med Nicolaj, psykisk som fysisk.. Vi havde brug for at snakke om håndtering af Nicolaj’ raserianfald, relationsproblematikker, kommunikation, legesituationer osv. og derigennem blive bedre til at klare de pædagogiske udfordringer vi stod overfor.

En gang om måneden mødtes vi med en psykolog. Psykologen fungerede som supervisor, og en af os blev superviseret, medens de andre var tilhører og blev inddraget af supervisor hvis nødvendigt. Disse supervisions møder gav os mange gode ideer i selve det pædagogiske arbejde, men vi fandt også ud af, at de daglige samtaler, vi havde med hinanden, var og er vigtige ”værktøjer” for at kunne udføre et pædagogisk stykke arbejde med en tidlig frustreret dreng og samtidig undgå at køre ned psykisk.

Opgaven ligger netop i, at vi som pædagoger er skrøbelige grundet vores følelser, medens et tidligt frustreret barn ikke kan forholde sig til følelser. Det er et faktum, vi må tage med, når vi er sammen med Nicolaj, så vi, så vidt muligt undgår at tage konflikterne personligt op.

Udover den mundtlige videregivelse af erfaringer og oplevelser med Nicolaj ønskede vi også at skrive logbog og dagbog. Vi ville skrive logbog for at få beskrevet og belyst nogle af konfliktsituationerne med Nicolaj. Vi ønskede at få belyst konflikterne fra flere sider og få mulighed for at reflektere på dem. Vi har dog måttet sande, at vores hverdag ikke har gjort det praktisk muligt at få nedskrevet ret mange af vores oplevelser med Nicolaj. Når man er sammen med Nicolaj har man ikke mulighed for at skrive og reflektere, og når vi laver personaleskift og man skal være sammen med den øvrige børnegruppe, er der ikke hverken tid eller mulighed for at sætte sig til side for at skrive. Vi er dog stadig sikre på at logbogsskrivning er et givtigt og brugbart arbejdsredskab i arbejdet med Nicolaj. Vi har haft lidt mere held med at lave dagbogsoptegnelser, det er dog igen ikke blevet til helt så meget som ønsket. Grunden til at vi har haft nemmere ved at

skrive dagbog end logbog er, at når man skriver dagbog skriver man ”frit fra leveren”, oplevelserne fælles hurtigt ned på papir uden de store refleksioner og pædagogiske overvejelser.

I børnehaven i Børnehuset Lille Kolstrup er der stor tradition for at bruge video som et pædagogisk redskab, og personalet på Gul stue ønskede ligeledes at gøre brug af video i forhold til Nicolaj. Vi ønskede bl.a. at bruge video til at analysere vores samspil med Nicolaj, men også det simple faktum at vi altid er alene sammen med Nicolaj, gjorde at vi ønskede, at optage nogle af dagligdagens oplevelser på video til senere analyse og diskussion. Som med både logbog og dagbog er det gået med video optagelserne – de er meget sparsomme. Vi oplevede det som meget problematisk at skulle optage video, når vi var sammen med Nicolaj, bl.a. fordi Nicolaj er meget optaget af teknik og vi var nødsaget til at anbringe kameraet uden for hans rækkevidde med mindre der skulle være en ekstra voksen til stede. Når der var en ekstra voksen tilstede i rummet var Nicolaj meget fokuseret på vedkommende, og optagelserne gav et helt forkert billede af de forskellige situationer. Det er dog lykkedes os at få nogle enkelte optagelser af Nicolaj. Disse optagelser er blevet til ved at den voksne er mødt på arbejde, før Nicolaj er ankommet og har indstillet teknikken, og anbragt kameraet på et stativ højt oppe på muren.

Et enkelt af vores videoklip er blevet brugt i supervisions sammenhæng. Klippet viste en spisesituation med Nicolaj. Vores supervisor analyserede klippet sammen med os, og det vi så som et lidt ”fattigt” samspil viste sig at være et eksempel på den perfekte relation for Nicolaj. Supervisionen og analysen af videoklippet blev en meget god oplevelse for personalet.

På et tidspunkt oplevede vi, at Nicolaj spyttede utrolig meget. Det viste sig især i situationer, hvor han var sammen med andre børn og voksne, når han skulle skifte fra en aktivitet til en anden og typisk i situationer, hvor der var flere til stede.

Da det at blive spyttet på kan være meget grænseoverskridende for den enkelte, besluttede vi at udarbejde en handleplan for dette. Vi valgte ikke den traditionelle form for handleplan, men forsøgte at lave en SMTTE – model. (bilag 4)

Traditionelle handleplaner har det med at blive statiske, med det menes at det ikke altid er så let at se fremskridtene og succeserne, da der mangler små synlige beviser i hverdagen.

En SMTTE – model er en *dynamisk* tænkemåde i forbindelse med at skabe en ønsket forandring. Det som adskiller denne tænkning fra en traditionel handleplan, er *tegnene*. Undervejs i forløbet

sætter man sig hele tiden delmål (tiltag), hvor man samtidig skal finde *tegn* som viser, at målet er nået, hvorefter man så kan sætte nye tegn og nye delmål (tiltag).

I forbindelse med Nicolaj og ”det at spytte” gav det os muligheder for at se de positive ændringer som skete over tid, i stedet for at fokusere på det negative i adfærden.

Børnehavens værdigrundlag

Kommunikation og samspil er bærende elementer i Børnehuset Lille Kolstrups pædagogik.

Grundholdningen er, at barnet primært udvikler sig i samspil med andre. Det handler om at skabe relationer, hvor parterne knytter sig til hinanden og gensidigt oplever, at de betyder noget for den anden. At føle sig betydningsfuld og kunne skabe tilknytning udvikler en positiv selvopfattelse. De menneskelige relationer er derfor afgørende for at skabe udvikling, tilknytning, tryghed og kontakt. Det pædagogiske arbejde er at skabe rum for en ligeværdig kommunikation.

En af hjørnesteenene i børnehavens pædagogik er filosofien omkring totalkommunikation.

Det enkelte barn skal have muligheden for at udtrykke sig og blive forstået – derfor arbejdes der med en mangfoldighed af kommunikationsformer, for derved at sikre, at det enkelte barn får mulighed for at kommunikere.

I samværet med Nicolaj, har vi ofte følt at vi måtte gå på kompromis med vores pædagogiske værdier f.eks. i forhold til at skabe neutrale relationer. I stedet for at ”udvide verden” for Nicolaj og skabe kvalitative, tætte og gensidige forpligtende relationer, har det handlet om at lukke af for de mange stimuli udefra, tage ansvaret, samt skabe neutrale relationer til ham.

Personalet har ofte befundet sig i et spændingsfelt mellem på den ene side at vide, hvad det er der er godt for Nicolaj og på den anden side, hvad det er omverdenen tænker. F.eks. når vi dagligt går ture med Nicolaj i runneren. Nicolaj har brug for en pause med et minimum af stimuli. Det omverdenen ser, er en dreng på 6 år med en god fysik, så hvorfor skal han ikke gå selv – ville det ikke være bedst for ham?

Når vi alligevel har fået værdigrundlaget og pædagogikken til at gå op i en højere enhed, beror det på, at vi selvfølgelig må se Nicolaj som et selvstændigt individ med de individuelle behov han har, hvor den kvalitative relation for ham er de voksnes tilstedeværelse som personlig guider og med

tætte relationer i de doser han magter, samt at få pædagogerne til at ”lukke” verden lidt ude, og byde ind med den, når Nicolaj var klar til at tage imod.

Bilag 5 Børnehaven Lille Kolstrups værdigrundlag

Dagsrytme for Nicolaj i børnehaven.

Nicolaj afleveres i børnehaven af en personale fra Rød Gruppe. Den personale der afleverer ham, tager hans madpakke og lægger den i køleskabet i køkkenet.

Nicolaj hænger jakke og taske på knagen bag døren i grupperummet.

- Den voksne fortæller Nicolaj hvilken dag det er, hvem der er sammen med ham, og hvad den første aktivitet er. Man henviser til tavlen imens.

Det er den voksne der har bestemt hvilket legetøj/spil der skal bruges. Man kan f.eks. vælge at lege med legetøj ved bordet eks. Puslespil, Lego, legemad el. lign. Eller man kan lege købmandsbutik, lege udflugt, lege man fælder træer eller lege at man rider en tur på en hest, bygge hule el. lign. Når Nicolaj ikke har mere koncentration siger man ” *nu skal vi lege med* ” og går videre til næste aktivitet el. leg.

UNDGÅ AT SIGE ”FÆRDIG”, GUIDE I STEDET VIDERE TIL DET NÆSTE

- Kl. ca. 9.00 spiser man knækbrød sammen med Nicolaj – 1 stk. knækbrød m. marmelade skåret over + mælk (brød og mælk er stillet klar på en bakke uden for døren og Nicolaj sætter sig til bordet og man henter maden)
- Herefter e.v.t. en lille pause hvor han sidder i sin kurv og leger med tæppet og evt. en dukke, bamse e. lign ca. 2 min.
- Leg på legepladsen
- Gå tur med runneren eller cykle på tandem i skoven, byen, ved havnen + e.v.t. købe mælk i Fakta
- E.v.t leg m. puder og tæpper, tegne, dukke, biler el. andet

Før man sætter sig til bordet for at spise, sætter man skilte på for 1. del af eftermiddagen.

Toilet – legeplads – evt. fys. + billede af de personaler der skal være sammen med ham

- Kl. ca. 12.00 spise madpakke – Nicolaj får et stykke brød af gangen, skåret i hapser eller klappet sammen + drikker sødmælk. Bakken med mad til både Nicolaj og den voksne er stillet klar på reolen.
- Efter maden skal han på badeværelset have skiftet blé og vasket hænder
- Mandag og torsdag skal Nicolaj til fys. Kl. 13.00 – 13.30 Jørgen henter ham på legepladsen. Skilt af fys. + billede af Jørgen sættes på tavlen fra middag
- Leg på legepladsen

Når man går fra legepladsen, går man til tavlen i Nicolaj rum, hvor den voksne forinden har sat skilte op for resten af dagen.

- Gå tur med runneren eller cykle på tandem i skoven
- Kl. 13.30 e.v.t. lege i fys.rummet – bygge huler og hoppe trampolin
- Kl. 14.15 saft i hans grupperum
- Vente på at der kommer én fra ”Rød” og henter ham

Dagsrytme for Nicolaj i Rød gruppe – midlertidig bo foranstaltning

Morgen

Morgenvagten sætter skilte + billeder op på Nicolaj tavle.

- Toilet, påklædning
- Morgenmad
- Børste tænder
- Pause på værelset med båndoptager
- Børnehave

Eftermiddag/aften

Så vidt muligt er det 14.30 vagten der er sammen med Nicolaj fra eftermiddagskaffen og til sengetid. Når dette ikke er muligt vil der være voksenskiift efter ca. 2 timer, markeret med billede på tavlen.

- Nicolaj hentes i børnehaven. Der er forinden sat skilte + billeder på tavlen.
- Går til garderoben, tømmer tasken
- Går til tavlen i værelset
- Læser bog på værelset/sengen
- Eftermiddagskaffe sammen med én voksen, bordet skal være ryddet
- Toilet
- Aktiviteter, gåtur i runneren, gerne i skoven, naturlegeplads el.lign. hvor Nicolaj kan komme ud af runneren, leg på legepladsen eller inde i børnehaven (alt efter hjemkomst tidspunktet en lille aktivitet som f.eks. video eller læse – sammen med en voksen)
- Ca. 17.30 – 18.00 spise. Det vurderes om Nicolaj kan spise i fællesrummet, afhængig af hvilke børn der er i aflastning, ellers spiser han sammen med den voksne på hans værelse

Ofte har Nicolaj ikke ro til at spise. Det kan afhjælpes ved at sætte mad på hans gaffel – andre gange beder han om at blive madet. *Vi taler ikke sammen mens vi spiser.*

- Se børnetime
- Bad
- Hygge med en bolle og saft el. lign.
- Børste tænder

Efter tandbørstning, sættes sovekort + billede af den der vækker ham næste morgen, på tavlen.

- 18.30 – 19.15 i seng. Under dynen med dukke eller et sovedyr (altid kun *et*, Nicolaj skifter selv)
- Godnatsang eller historie. Sige ”godnat til sovedyr og godnat til Nicolaj, sov godt”

Lyset slukkes, døren står på klem.

Der kan gå op til 1 time inden Nicolaj sover, men han falder som regel hurtigt i søvn og sover hele natten.

Bilag:

Den dynamiske SMTTE-model

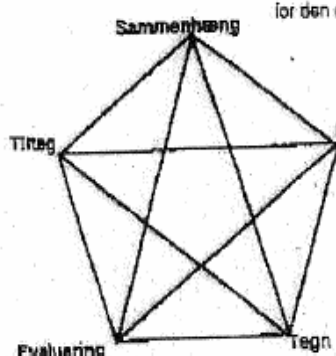
Den dynamiske SMTTE-model som tænke måde i forbindelse med evaluering, kvalitet

og udvikling

Beskriv de planlagte tiltag og handlinger på elev-niveau, team-niveau, skole-niveau

Beskriv forløbs hvordan det vil være muligt at evaluere om udviklingen bevæger sig i den ønskede retning.

Undersøg undervejs og efter forløbet, gennem beskrivelse og refleksion: I hvad har vi nået med det vi har nået?

Beskriv sammenhængen (kontekst) ved at beskrive beggrund (vilkår) og begrundelse (værdier) for den ønskede udvikling.

Beskriv målet som en vision. Visionen er en forestilling om en ønsket, fremtidig situation, - beskrevet så konkret som muligt.

Beskriv forløbs tegn som kan sandsynliggøre at vi bevæger os i retning af visionen. Rækken af tegn kobler visionen til handling. Tegn er billeder af den ønskede udvikling, som vil kunne iagttages i praksis. Men kvalificerer sine tegn ved at spørge: På hvilken måde...? tegnet kommer til konkret udtryk i praksis

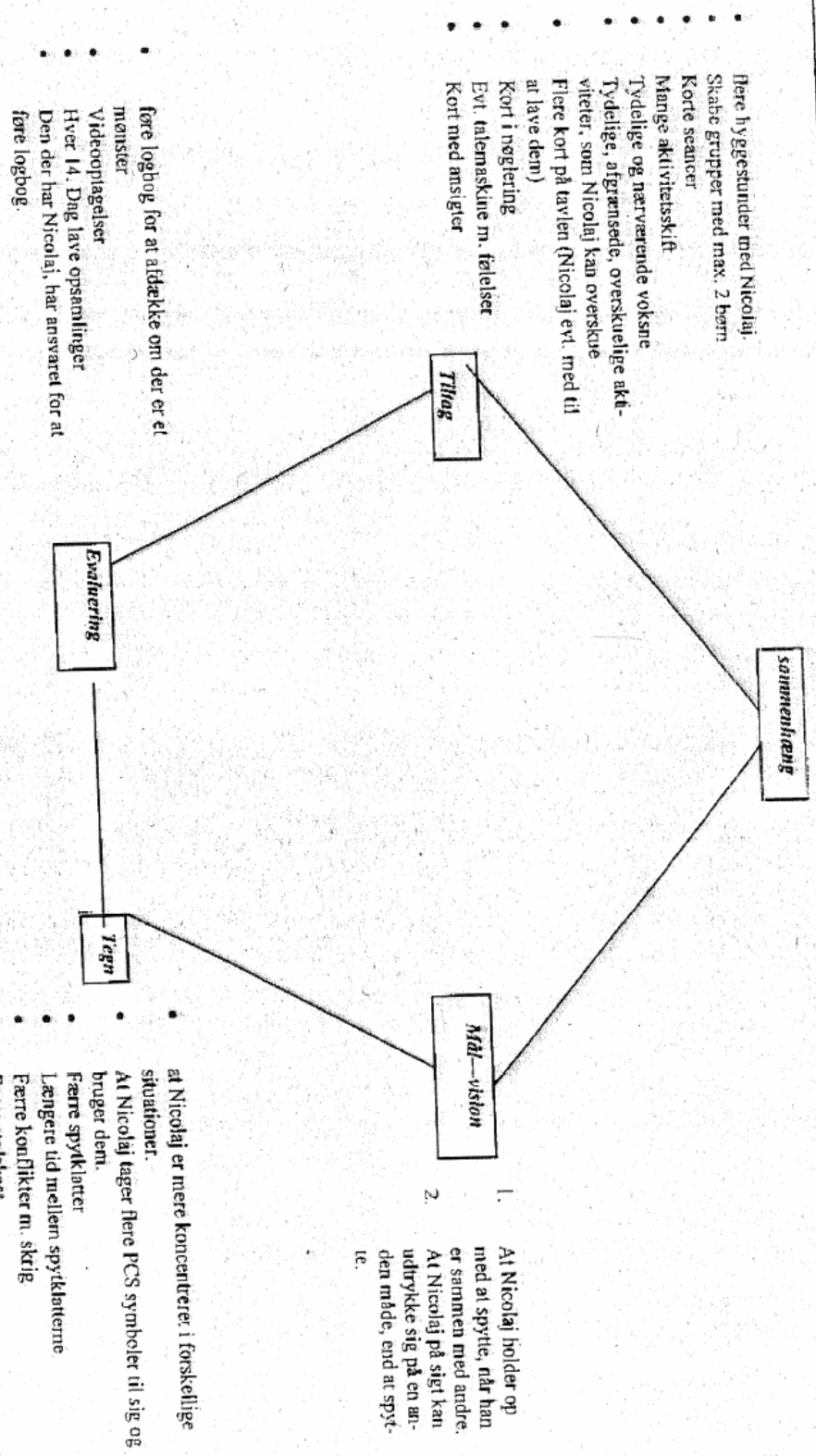
Modellens kategorier er indbyrdes forbundne. Der er intet hierarki eller givet begyndelsepunkt. Man bevæger sig frem og tilbage mellem kategorierna til der er tegnet et gyldigt billede af den ønskede udvikling. Kriterierne for indholdet er

- at der er overensstemmelse mellem de forskellige kategorier,
- at kategorieme støtter hinanden optimalt ved at fx tiltagene støtter visionen,
- og at tegnene er operationelle og iagttagelige som udtryk for visionen.

Nicolaj spytter på personalet

SMITH-MODEL

For er først fast moneter, når Nicolaj spytter (eller er der)?

Børnehaven Lille Kolstrups værdigrundlag

- Barnets totale kommunikative kompetence skal til stadighed understøttes og udvikles.
- Udfra barnets ressourcer og interesseområder, skal der skabes mulighed for udvikling
- Hvor det er muligt, skal barnet have mulighed for indflydelse og medbestemmelse, for også at kunne påvirke samspillet.
- Samspillet med barnet skal være præget af troværdighed, respekt og ligeværdighed.
- Det enkelte barns tryghed, skal afspejles i de fysiske rammer.
- Det er værdifuldt at give tid og rum for at fremme kvaliteten i samspillet
- Kvaliteten af relationerne er vigtige, hvor opmærksomhed, tillid og tryghed er vigtige forudsætninger.
- At opleve glæde og sjov i samspillet med barnet, samt skabe mulighed for samspil børnene imellem.

Udarbejdet 19.02.01